

MUSEUMSBRÜCKE MUZEJNÍ MOST

Weitra
České Budějovice
Žumberk u Nových Hradů
Trocnov u Borovany
Groß-Siegharts
Waidhofen/Thaya

www.textilstrasse.at

Das Projekt „Museumsbrücke“ wird im Rahmen des Projektes FMP/KPF AT-CZ 2014-2020 durch den Europäischen Fonds für Regionalentwicklung, Programm „INTERREG V-A Österreich-Tschechische Republik“, gefördert und durch Eigenmittel der NÖ.Regional.GmbH kofinanziert. Projekt „Muzejní most“ podporován v rámci projektu FMP/KPF AT- CZ 2014-2020 Evropským fondem pro regionální rozvoj, program „INTERREG V-A Rakousko-Česká republika“ a je spolufinancován vlastními prostředky NÖ.Regional.GmbH.

IMPRESSUM:
Museum Alte Textilfabrik, In der Brühl 13, 3970 Weitra
Redaktion und Fotos: Museen
Layout und Grafik: Hartl-Gobl Grafikdesign

Inhalt / obsah

MUSEUM ALTE TEXTILFABRIK / MUZEUM STARÁ TEXTILNÍ TOVÁRNA 4 - 7

In der Brühl 13, 3970 Weitra, +43 664 2415952, textilmuseum_weitra@a1.net, www.textilstrasse.at
Mai/kvĕten - Oktober/říjen: Fr./pát 13^h - 18^h, Sa./so, So./ne, Feiertage/svátky: 10^h - 18^h

SÜDBÖHMISCHE MUSEUM / JIHOČESKÉ MUZEUM 8 - 11

Dukelská 242/1, 370 51 České Budějovice, +420 391 001 531, +420 391 001 519, propagace@muzeumcb.cz, www.muzeumcb.cz
Di./út - So./ne, Feiertage/svátky: 9^h - 17^h30

PFERDEBAHN-MUSEUM / MUZEUM KONĚSPŘEŽKY 8 - 11

Mánesova 10, 370 51 České Budějovice, +420 386 354 820, muzeumcb@muzeumcb.cz, www.muzeumcb.cz
Mai/kvĕten - September/září: Di./út - So./ne 9^h - 12^h30, 13^h - 17^h

JAN ŽIŽKA DENKMAL / PAMÁTNÍK JANA ŽIŽKY Z TROCNOVA 8 - 11

Trocnov, Borovany, +420 727 822 571, trocnov@muzeumcb.cz, www.muzeumcb.cz
Mai/kvĕten - September/září: Di./ út - So./ne 9^h - 12^h, 12^h30 - 17^h

FESTUNG SONNBERG / TVRZ ŽUMBERK 8 - 11

374 01 Trhové Sviny, +420 391 001 550, zumberk@muzeumcb.cz, www.muzeumcb.cz
April/duben und/a Oktober/říjen: Sa./so und/a So./ne 9^h - 17^h, Mai/kvĕten - September/září: Di./út - So./ne, Feiertage/svátky 9^h - 17^h

LEBENDES TEXTILMUSEUM / ŽIVÉ MUZEUM TEXTILU 12 - 13

Museumsgasse 2, 3812 Groß-Siegharts, +43 664 163281, textilmuseum.siegharts@outlook.at, www.siegharts.at
Mai/kvĕten - Oktober/říjen: Mi./st - So./ne Feiertage/svátky 13^h - 18^h

WALDVIERTLER WEBEREIMUSEUM / WALDVIERTELSKÉ MUZEUM TKALCOVSTVÍ 14 - 15

Moritz Schadek-Gasse 4, 3830 Waidhofen a. d. Thaya, +43 2842/53401, +43 2842/503-50, info@stadtmuseum-wt.at, www.stadtmuseum-wt.at
Mai/kvĕten - Oktober/říjen: Sa./so, So./ne, Feiertage/svátky: 10^h - 12^h, 14^h - 17^h, Juli/červenec und/a August/srpen zusätzlich/navíc: Fr./pát 14^h - 17^h

MUSEUM ALTE TEXTILFABRIK MUZEUM STARÁ TEXTILNÍ TOVÁRNA

Weitra

Etwas außerhalb der Stadt Weitra an der Lainsitz liegt die Anlage der ehemaligen Hackl Fabrik. Sie bestand um 1900 aus Fabriksgebäude und Herrenhaus mit seinem vierfach Walmdach – dem einzigen im gesamten deutschsprachigen Raum –, Mühle, Säge und landwirtschaftlichen Nutzbauten.

Im 16. und 17 Jahrhundert als herrschaftliche Mühle und Hammerwerk, von 1689-1866 als Papiermühle und seit 1876 als Textilfabrik genutzt, weist der Standort eine lange gewerblich-industrielle Tradition auf. Zusammen mit Teich, Park und Garten stellen die Gebäude eine für die frühe Industrialisierung typische Herrenhaus - Fabriksanlage dar. Im Jahre 1990 verwandelte sich die ehemalige „k.k. privilegierten Modewarenfabrik Hackl&Söhne“ in das Museum Alte Textilfabrik.

Wo vor 100 Jahren Webstühle, Drucktische und Stickmaschinen in Betrieb waren, können sich die BesucherInnen heute in den Arbeitsalltag und die Lebenswelt der damals bis zu 400 Fabriks- und HeimarbeiterInnen versetzen. Hier wurden Tücher und Kleiderstoffe, Teppiche, Möbel- und Dekorstoffe

gefertigt, es gab Websäle, eine Färberei, die Druckerei, die Appretureinrichtungen sowie die Entwurfsabteilung. Zahlreiche Tätigkeiten wurden jedoch nicht in der Fabrik verrichtet, sondern außer Haus gegeben: Spul-, Web-, Knüpf- und Fransarbeit etwa wurde von sogenannten Faktoren an HeimarbeiterInnen der umliegenden Dörfer verteilt, die die Arbeit zu niedrigen Löhnen in den eigenen vier Wänden verrichteten.

Der Rundgang durch das Museum lässt auf anschauliche Weise die Technik der einzelnen Arbeitsvorgänge, das Zusammenspiel zwischen Heim- und Fabrikarbeit, die wirtschaftliche Lage der Textilindustrie, die sozialen Gegensätze zwischen der Welt der Arbeiter und der Fabrikantenfamilie wiederaufleben. Gerade heute, in der Zeit von internationalen Großkonzernen, die meist weit außerhalb von Europa, unter zum Teil unzumutbaren sozialen Bedingungen produzieren lassen, ist es umso spannender, einen Blick auf eine Textilindustrie zu werfen, die dazumal Regionen wie das Waldviertel als eine der Lebensadern durchfloss. Zusätzlich bietet das Museum immer wieder spannende und

modern gestaltete Sonderausstellungen mit relevanten Themen. Kurse und Workshops für Kinder, Jugendliche aber auch Erwachsene machen die Textilerzeugung erleb- und erfölbar.

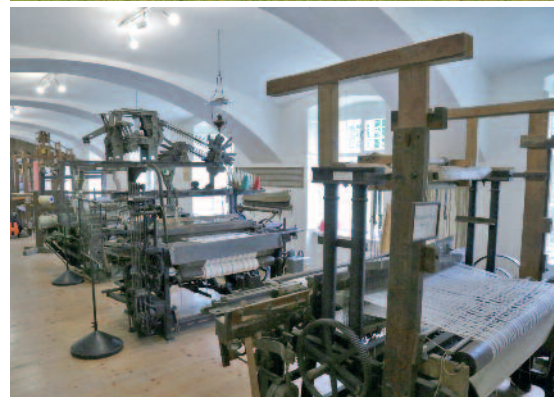
Nedaleko za městem Weitra an der Lainsitz se nachází zařízení bývalé továrny Hackl. V roce 1900 se areál skládal z továrenské budovy a velkostatku se čtyřnásobnou valbovou střechou – jedinou v celé německy hovořící oblasti – s mlýnem, pilou a hospodářskými užitnými budovami. V 16. a 17. století byl areál užíván jako panský mlýn a hamr, v letech 1689-1866 jako papírenský mlýn a od roku 1876 jako textilní továrna, vyznačuje se tedy dlouhou řemeslně průmyslovou tradicí. Společně s rybníkem, parkem a zahradou představují tyto budovy velkostatku či továrnu typickou pro ranou industrializaci. V roce 1990 se tehdejší „c.k. privilegovaná továrna na módní zboží Hackl&Söhne“ proměnila na Muzeum Stará textilní továrna.

Tam, kde byly před 100 lety v provozu tkalcovské stavy, tiskařské stoly a vyšívací stroje, se mohou dnes návštěvníci přenést do všedního dne a pracovního světa tehdejších až 500 továrních a domácích dělníků. Zde se vyráběly kapesníky

a látky na šaty, koberce, nábytkové a dekorativní látky, byly zde tkalcovny, barvírna, tiskárna, konečná úpravna a návrhářské oddělení. Mnoho činností se však neprovádělo přímo v továrně, ale zadávalo se externě: soukání, tkaní, drhání a třepení zadávali tak zvaní faktoři domácím dělníkům v přilehlých vesnicích, jež prováděli práci za nízké mzdy ve vlastních čtyřech stěnách.

Při prohlídce muzea znovu názorně ožívá technika jednotlivých pracovních postupů, souhra mezi tovární a domácí prací, ekonomický význam textilního průmyslu, sociální rozpory mezi světem dělníků a rodinou továrníka. Právě dnes, v období velkých mezinárodních koncernů, které vyrábějí většinou daleko za hranicemi Evropy, částečně za neúnosných sociálních podmínek, je velmi vzrušující ohlédnout se za textilním průmyslem, který ve své době protékal regiony jako Waldviertel jako jedna z jejich životně důležitých tepen.

Muzeum navíc nabízí i stále poutavé a moderně vytvořené zvláštní výstavy s relevantními tématy. Kurzy a workshopy pro děti, mládež ale i dospělé dovolují návštěvníkům textilní výrobu prožít a procítit na vlastní kůži.

SÜDBÖHMISCHE MUSEUM JIHOČESKÉ MUZEUM

České Budějovice,
Žumberk u Nových Hradů,
Trocnov

Das Südböhmische Museum in České Budějovice (Budweis) sammelt seit 1877 Gegenstände, die sich auf eine lange und interessante Geschichte der Region beziehen. Das schöne Hauptgebäude des Museums, das im Neurenaissance-Stil aufgebaut wurde, befindet sich direkt im Zentrum der Stadt, in der Straße Dukelská 1, und es bietet den Besuchern nicht nur die Dauerausstellung „Geschichte der Stadt Budweis“, sondern auch interessante Ausstellungen der Archäologie, Geschichte, Ethnografie oder Naturwissenschaften an. Sehr attraktiv sind Veranstaltungen für Kinder, die von der Bildungsabteilung vorbereitet werden, sowie die bildkünstlerische Ecke, in der immer etwas Neues für geschickte Kinderhände angeboten wird.

Drei Zweigstellen des Südböhmischen Museums mit modernen Dauerausstellungen sind wirklich einen Besuch wert. Unweit vom Hauptgebäude des Museums, zirka 400 Meter vom Stadtkern, befindet sich das kleine, jedoch sehr schöne **Pferdebahn-Museum** mit der Dauerausstellung über Bahnwächter und über die Geschichte der einzigartigen Pferdebahn. Es handelt sich um ein historisches Kulturdenkmal, ein

sehr gut erhaltenes Bahnwärterhaus der Pferdebahn, die aus Budweis nach Linz geführt hat und die eine seinerzeit sensationell schnelle Verkehrsverbindung von diesen zwei Orten ermöglicht hat.

Ungefähr 16 km südöstlich von Budweis befindet sich das wunderschöne Naturareal, das **Jan-Žižka-von-Trocnov-Denkmal**. Dieses Denkmal prägt der 15 Meter hohe steinerne Grabhügel von Jan Žižka. Der Gedenkstein und die archäologische Fundstätte von zwei mittelalterlichen Höfen, der Lehrpfad um die Teiche herum sowie die moderne interaktive Ausstellung über den unvergesslichen Feldherrn aus dem 15. Jahrhundert stellen auch das halbtägige Programm für Familien mit Kindern dar.

Žumberk ist zwar ein kleines Dorf ca. 10 km von Nové Hradý (Gratzen) entfernt, es sollte jedoch von jedem Bewunderer der Renaissance-Architektur besucht werden. Die **Renaissance-Festung** verfügt insgesamt über fünf erhaltene Basteien und die Steinmauer! In den Innenräumen der Festung befinden sich einige Expositionen und Ausstellungen. Bemerkenswert ist die Dauerausstellung der gemalten Volksmöbel, →

diese Ausstellung ist bezüglich ihres Umfangs einzigartig in ganz Südböhmen und ist ein Nachweis für die Möbelentwicklung und die Lebensweise der einfachen Bevölkerung in Südböhmen. Von architektonischer Bedeutung ist auch die mittelalterliche Kirche der Enthauptung des St. Johannes des Täuflers. Rund um die Festung gibt es zwölf Holzstatuen mit dem Thema der Tierkreiszeichen. Der Wasserspeicher unter der Festung belegt nur zusätzlich, dass man kaum wo so viele Sehenswürdigkeiten in einem Dorf finden kann.

Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích již od roku 1877 shromažďuje předměty dokládající dlouhou a zajímavou historii regionu. Hlavní krásná neorenesanční budova muzea se nachází přímo v centru města v ulici Dukelská 1 a nabízí návštěvníkům nejen expozici Příběh města České Budějovice, ale zajímavé krátkodobé výstavy z archeologie, historie, etnografie či přírodních věd. Velmi atraktivní jsou pořady pro děti připravené Edukačním oddělením a výtvarný koutek, kde je stále něco nového pro šikovné dětské ručičky. Pobočkami Jihočeského muzea s moderními expozicemi jsou tři historicky zajímavá místa, která rozhodně stojí za návštěvu.

Nedaleko od hlavní budovy muzea, asi 400 metrů od centra, se nachází malý, ale velmi hezký domek **koněspřežky s expozicí o drážních strážnících a historii unikátní koněspřežné dráhy**. Jedná se o historickou památku, velmi pěkně dochovaný strážní domek koněspřežní dráhy, která vedla z Českých Budějovic do Lince a umožnila ve své době převratně rychlé dopravní spojení těchto míst.

Asi 16 km jihovýchodně od Českých Budějovic se nachází překrásný přírodní areál **Památník Jana Žižky z Trocnova**, kterému dominuje kamenná mohyla Jana Žižky o výšce 15. Památný kámen a archeologická naleziště dvou středověkých dvorců, naučná stezka vedoucí kolem rybníků a moderní interaktivní expozice o nezapomenutelném vojevůdci z 15. století nabízí půldenní program i pro rodiny s dětmi. Žumberk je sice malá vesnička asi 10 km od Nových Hradů, ale každý obdivovatel renesanční architektury by ji měl navštívit. **Renesanční opevněná tvrz** má dochovaných celkem pět bašt a kamennou zeď! V interiérech tvrže se nachází několik expozic a výstav. Pozoruhodná je expozice lidového malovaného nábytku, která je rozsahem jedinečná v celých jižních Čechách a dokládá vývoj nábytku a způsob života prostých obyvatel v oblasti jižních Čech. Architektonicky

významný je rovněž středověký kostel Stětí sv. Jana Křtitele. Kolem tvrže je dvanáct dřevěných soch s námětem znamení zvěrokruhu. Vodní nádrž pod tvrzí jen dokládá, že tolik zajímavosti v jedné vesničce najdete jen málokde.

LEBENDES TEXTILMUSEUM ŽIVÉ MUZEUM TEXTILU

Unter der Herrschaft des Grafen Johann Christoph Ferdinand von Mallenthein wurden um 1720 in Groß-Siegharts 180 derartige „Fabrics-Häußl“ gebaut. Darin wohnten und arbeiteten 6-10 Personen. An Hausrat besaßen die Weber neben dem Arbeitsgerät (1-2 „Bandlstürl“ und Spulräder) – oft nur das Allernötigste. Bandproduktion und Vertrieb erfolgten im Verlagssystem, d. h. die Produzenten waren von Händlern abhängig, von denen sie das Garn bezogen und denen sie die fertigen Bandwaren abliefern mussten. Verkauft wurden die Bänder von den „Bandltragern“, die in der Umgebung und in den Ländern der damaligen Donaumonarchie umherzogen. Den Händlern der damaligen Zeit verdankt die Region um Groß-Siegharts ihren Namen „Bandlkramerlandl“. Alle ausgestellten Maschinen sind funktionstüchtig und werden über Transmission angetrieben. An ihnen werden die Arbeitsschritte in der Bandproduktion vom Winden der Garnstränge übers Weben bis zum Aufwickeln der fertigen Bänder vorgeführt. Um 1900 arbeiteten in den örtlichen Bandwebereien mehrere hundert Personen.

Groß-Siegharts

Das Lebende Textilmuseum Groß-Siegharts ist keine heimatkundliche regional- oder technikgeschichtliche Sammlung im herkömmlichen Sinn. Im Zentrum der Betrachtung stehen die Entwicklung der Groß-Sieghartser Bandweberei und das Alltagsleben der Menschen, die in diesem Bereich tätig waren. Auf einer Fläche von rund 600 m² wurde mit ca. 1000 Exponaten eine Dauerausstellung gestaltet. Der Gang durch die Geschichte beginnt an der Wende zum 18. Jahrhundert und führt bis in die Gegenwart.

Za panování hraběte Johanna Christopha Ferdinanda z Mallentheinu bylo kolem roku 1720 v Groß-Sieghartsu postaveno 180 takovýchto „fabrických domků“. Bydlelo a pracovalo v nich vždy 6-10 osob. Z domácího vybavení vlastnili tkalci kromě pracovních nástrojů (1-2 „stuhařské stolice“ a kolovraty) často jen to nejnútnejší. Výroba stuh a jejich prodej probíhal faktorským systémem, tj. výrobci byli závislí na zprostředkovatelích – tzv. faktorech, od kterých dostávali přízi na zpracování a jimž museli dodávat hotové stuhy.

Samotný prodej stuh pak zabezpečovali tzv. „kramáři stuhaři“, kteří putovali okolím i dále do zemí tehdejší monarchie rozprostírající se kolem Dunaje. Těmto drobným obchodníkům vděčí oblast kolem Groß-Siegharts svému pojmenování „stuhařské kramářsko“.

Všechny vystavené stroje jsou funkční a jsou poháněny transmisí. Předvádí se na nich jednotlivé pracovní kroky při výrobě stuh od navíjení příze přes tkaní až po namotávání hotových stuh. Kolem roku 1900 pracovalo v místních tkalcovných stuh několik set lidí.

Živé muzeum textilu Groß-Siegharts není vlastivědná regionální nebo technická historická sbírka v běžném smyslu. V centru pozornosti stojí rozvoj tkaní stuh v oblasti Groß-Siegharts a všední život lidí, kteří se touto činností zabývali. Na ploše cca 600 m² byla vytvořena stálá výstava čítající zhruba 1000 exponátů. Procházka historií začíná na přelomu 18. století a vede až do současnosti.

WALDVIERTLER WEBEREIMUSEUM WALDVIERTELSKÉ MUZEUM TKALCOVSTVÍ

Das Waldviertler Webereimuseum im Stadtmuseum Waidhofen an der Thaya zeigt die historische Bedeutung der Weberei für die Stadt und die nähere Umgebung, vor allem im 19. und 20. Jahrhundert. Die Spuren der Textilerzeugung sind im Waldviertel allgegenwärtig. Es gab kaum eine Familie, in der nicht jemand im Textilgewerbe tätig war – am Spulrad, am Heimwebstuhl oder in der Fabrik. Die Waidhofner Weber erwähnt das Stadtbuch bereits im 15. Jahrhundert. Die Textilproduktion im Waldviertel nahm in der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts stark zu. Die Waldviertler Textilregion veränderte sich in den letzten Jahrzehnten des 20. Jahrhunderts stark, und es begann die Auflösung der textilgewerblichen Kleinbetriebe.

Ein Rundgang durch das Webereimuseum erlaubt Einblicke in die Technikgeschichte der Weberei. Eine der allerletzten Bandmühlen und ein „hölzerner Bandlkramer“ stehen im Mittelpunkt der Ausstellung. Die umfangreiche Sammlung besteht aus historischen Webgerätschaften, vom einfachen

Im Stadtmuseum Waidhofen an der Thaya
v Městském muzeu Waidhofen an der Thaya

Handwebstuhl bis zum mechanischen Jacquardwebstuhl. In der Ausstellung befinden sich fünf voll funktionsfähige Jacquardwebstühle aus den Jahren zwischen 1840 und 1939. Noch heute arbeiten alle Webereien im Waldviertel sehr erfolgreich mit dieser Technologie.

Ein weiterer Höhepunkt des Webereimuseums ist ein Krautwebstuhl, typisch für die Zeit von 1900 bis 1945. Er ist in und um Österreich der letzte „Überlebende“ dieser vergangenen Webtechnologie.

Waldviertelské Muzeum tkalcovství v Městském muzeu Waidhofen an der Thaya přibližuje historický význam tkalcovství pro město a jeho nejbližší okolí především v 19. a 20. století. Stopy výroby textilu jsou ve Waldviertelu všudypřítomné. Dříve zde nebyla rodina, ve které by se někdo nezabýval textilním řemeslem – u kolovratu, na domácím tkalcovském stavu nebo v továrně. Waidhofenské

tkalce zmiňuje Městská kronika již v 15. století. Výroba textilu ve Waldviertelu se prudce rozrostla ve druhé polovině 18. století. Waldviertelský textilní region se silně proměnil v posledních desetiletích 20. století, kdy začalo rušení malých textilních podniků.

Procházka Muzeem tkalcovství umožňuje nahlédnout do historie techniky tkání. V centru expozice jsou jedny z posledních strojů na výrobu stuh a „dřevěný podomní obchodník se stuhami“. Rozsáhlá sbírka se skládá z historických tkalcovských strojů, od jednoduchého ručního stavu po mechanický žakárový stav. Vystaveno je pět plně funkčních žakárových stavů z období mezi roky 1840 a 1939. Ještě dnes pracují všechny tkalcovny ve Waldviertelu velmi úspěšně s touto technologií.

Dalším vrcholem Muzea tkalcovství je kravatový stav, typický pro období let 1900 až 1945. Je v Rakousku a jeho okolí posledním „přeživším strojem“ této dávné technologie tkání.

MUSEUMSBRÜCKE MUZEJNÍ MOST

Weitra
České Budějovice
Žumberk u Nových Hradů
Trocnov u Borovany
Groß-Siegharts
Waidhofen/Thaya

www.textilstrasse.at

